

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Απόπειρα νοικοκυρέματος χωρίς σχέδιο και όραμα

Του ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ*

Είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι χρειάστηκαν 3 χρόνια για να καταλήξει μια κυβέρνηση σε αυτό που εμφανίζει σήμερα ως τη «μεγάλη τομή» στα πανεπιστημιακά πράγματα. Το απαράδεκτο «προσχέδιο» που κατατέθηκε τον Ιούνιο του 2006, όντως βελτιώθηκε. Αλλά το λιγότερο κακό είναι καλό; Θα επιχειρήσω μια σύνοψη των όσων λέει αλλά και των όσων δεν λέει ο προτεινόμενος νέος νόμος - πλαίσιο.

**Καλώς, κατ' αρχάς ακυρώθηκε ένα πλήθος από ακατανόητες παρεμβάσεις, όπως π.χ.: ο αδιανόητος εθνικός κατάλογος πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, ο τρόπος επιβολής των προαπαιτούμενων μαθημάτων, του αριθμού των φοιτητών ανά μάθημα ή εργαστήριο, ο συντονισμός ενός μαθήματος με πολλούς διδάσκοντες κ.λπ.

**Καλώς αμβλύθηκαν (κακώς δεν καταργήθηκαν) οι «καινοτόμοι» ρυθμίσεις για τους «αιώνιους φοιτητές», για τους «μάντζερ-σωτήρες».

**Καλώς ανατίθεται ο λεπτομερής προσδιορισμός της διαδικασίας προκήρυξης, εκλογής ή εξέλιξης των μελών ΔΕΠ στη Σύγκλητο και ο διορισμός τους στον πρύτανη.

**Καλώς επιβάλλεται η συμμετοχή στα εκλεκτορικά σώματα (κατά το 1/3) μελών ΔΕΠ συναφούς ειδικότητας από άλλα Τμήματα ή/και Ιδρύματα.

**Καλώς διευκολύνεται η οικονομική διαχείριση στο πλαίσιο του 4ετούς προγραμματισμού (με μεταφορά πόρων από έτος σε έτος ή από μία σε άλλη κατηγορία δαπανών λειτουργίας και πιστώσεων για προσλήψεις προσωπικού), αλλά κακώς συνδέεται με μονομερή συμμόρφωση (των πανεπιστημίων, αλλά όχι της πολιτείας) στις υποδείξεις ενός ασαφούς (ακόμα) συστήματος αξιολόγησης.

**Καλώς εισάγεται η καθολική ψηφοφορία για την εκλογή οργάνων διοίκησης, αλλά κακώς δεν συνδέεται με τη συμμετοχή των εκλεκτόρων κάθε κατηγορίας.

**Κακώς αφαιρείται από τη Σύγκλητο η αρμοδιότητα διαχείρισης του ασύλου και επιχειρείται ο περιορισμός των χώρων που καλύπτει το άσυλο.

**Κακώς περιορίζεται το δικαίωμα της Συγκλήτου να παρατείνει τη διάρκεια ενός εξαμήνου οργανώνοντας κατά την κρίση της την όλη εκπαιδευτική διαδικασία.

**Κακώς επιβάλλει ειδική «επιτροπή δεοντολογίας» αγνώστου σκοπιμότητας, όταν όλα τα συλλογικά όργανα -και είναι πολλά- λειτουργούν εξ ορισμού και ως επιτροπές δεοντολογίας.

**Κακώς ενεργοποιούνται οι συνταξιούχοι καθηγητές σε ζητήματα εκλογής νέων μελών ΔΕΠ.

**Κακώς εισάγονται ποινές για την παραβίαση του ασύλου και την όποια καθυστέρηση στην κατάρτιση του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας ή του 4ετούς προγραμματισμού.

Συμπέρασμα: δειλά βήματα για περισσότερη αυτοδιοίκηση των πανεπιστημίων, αλλά χωρίς επαρκείς δημόσιες εγγυήσεις και με το μακρύ χέρι του κράτους - τιμωρού να είναι εμφανώς παρόν. Απόπειρα νοικοκυρέματος χωρίς σχέδιο και όραμα, χωρίς στρατηγική, χωρίς μηχανισμούς προσαρμογής στο διεθνές γίγνεσθαι.

Περισσότερες λεπτομέρειες δεν θα βοηθήσουν τους μη ειδικούς να κατανοήσουν το ουσιώδες πρόβλημα, που δεν είναι βεβαίως το στοιχειώδες νοικοκύρεμα της υπάρχουσας κατάστασης και η αντιμετώπιση κάποιων από τις τρέχουσες δυσλειτουργίες των πανεπιστημίων. Γιατί το πραγματικό πρόβλημα δεν είναι σε αυτά που λέγονται αλλά σε αυτά που αποσιωπούνται. Ετσι, π.χ.:

1. Δεν ανοίγει το ζήτημα της βαθμιαίας αυτονόμησης του πανεπιστημίου από το Λύκειο (προς όφελος και των δύο) και της επιλογής των φοιτητών με την ουσιαστική συμμετοχή των πανεπιστημίων (τουλάχιστον ως προς τον αριθμό και τις γνωστικές προϋποθέσεις των εισαγομένων ή την ενδεχόμενη εισαγωγή τους σε Σχολές αντί σε Τμήματα).

2. Παρά τις μεγαλοστομίες της εισηγητικής έκθεσης δεν διατυπώνεται καμία σκέψη για τη (μεσοπρόθεσμη έστω) διαμόρφωση και πολιτική διαχείριση (από ένα υπουργείο) ενός ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας.

3. Δεν αναλαμβάνεται καμία δέσμευση (πολιτική και ηθική, έστω) για το ύψος και τη διάρθρωση της χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Αλλά χωρίς καμία ένδειξη για τις προθέσεις (π.χ. στο μέσο όρο των κοινοτικών μας εταιρών) της πολιτικής ηγεσίας, η διαχείριση της μιζέριας δεν είναι συμβατή με αξιολογήσεις και 4ετείς προγραμματισμούς.

4. Αναπαράγεται ο μύθος και κατοχυρώνεται νομικά η υπόσταση των ΤΕΙ ως ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, χωρίς όμως να προβλέπεται καμία διαδικασία για τη σταδιακή αναβάθμιση και ακαδημαϊκή προσαρμογή τους σε πανεπιστημιακό καθεστώς. (Ποιος θα μας εξηγήσει γιατί ένα Τμήμα Οργάνωσης Διοίκησης Επιχειρήσεων θα χαρακτηρίζεται τεχνολογικός τομέας αν ανήκει σε ΤΕΙ και πανεπιστημιακός τομέας αν ανήκει σε ΑΕΙ;)

5. Αναπαράγεται (με μικρές βελτιώσεις) η ασυμβατότητα του θεσμικού πλαισίου μεταξύ πανεπιστημίων (υπουργείο Παιδείας) και ερευνητικών κέντρων (υπουργείο Ανάπτυξης), εμποδίζοντας να εκδηλωθούν προφανείς θετικές συνέργειες.

6. Δεν αντιμετωπίζονται τα προβλήματα της έρευνας, είτε με την προσαρμογή των κανόνων λειτουργίας των ειδικών λογαριασμών είτε με τη δέσμευση χρηματοδότησης της βασικής έρευνας.

7. Δεν αντιμετωπίζονται τα προβλήματα των μεταπτυχιακών σπουδών, που τείνουν να εξελιχθούν σε 4βάθμια εκπαίδευση, αλλά διέπονται από πλήθος ρυθμίσεων που επιτρέπουν τη δημιουργία «καπετανάτων».

8. Καμία πρόνοια για το ρόλο των διδασκόντων, για την πλήρη και αποκλειστική απασχόλησή τους, για τα περιορισμένα δικαιώματα όσων επιλέγουν τη μερική απασχόληση, για τους διδάσκοντες με ειδικό καθεστώς (συμβασιούχοι, ...), για τη συστηματική αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας αλλά και συνέπειας όλων των διδασκόντων, δηλαδή για τις «εκ των ων ουκ άνευ» προϋποθέσεις μιας δημιουργικής σχέσης με τους διδασκομένους.

9. Καμία πρόνοια για την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για την ενίσχυση της μάθησης αντί της παθητικής παρακολούθησης, για τη μερική απασχόληση υποψήφιων διδασκόντων σε επικουρικό ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο, για τη διευκόλυνση της οριζόντιας κινητικότητας των φοιτητών και μιας «δεύτερης ευκαιρίας» επιλογής Τμήματος ή πτυχίου.

10. Καμία πρόνοια για την κινητικότητα των καθηγητών και των ερευνητών (προσωρινή ή μόνιμη, συμπληρωματική ή αποκλειστική, ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς ή/και ερευνητικούς φορείς, εντός ή εκτός της χώρας), ουσιώδης μηχανισμό μεταφοράς ιδεών και καλών πρακτικών για την εκπαιδευτική και την ερευνητική δραστηριότητα.

Ποιος είναι ο στρατηγικός στόχος μιας μεταρρύθμισης; Με λογιστικές και γραφειοκρατικές διευκολύνσεις δεν επιτυγχάνεται η αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου, προκειμένου να διαδραματίσει καλύτερα το ρόλο που του ανήκει την εποχή της γνώσης, να συμβάλει στην κοινωνική και οικονομική πρόοδο της χώρας, στην προσαρμογή της στο διεθνές γίγνεσθαι. Για να υπερασπιστούμε τη γνώση ως αυταξία και μήτρα της ιστορικής αρμονίας του πανεπιστημίου, για να διαχειριστούμε μια μακροπρόθεσμη σχέση εμπιστοσύνης με την κοινωνία και ταυτόχρονα μια διακριτική απόσταση από τις δυνάμεις της αγοράς, έχουμε ανάγκη ένα νέο «συμβόλαιο» με εγγυήσεις, όπου θα καταθέσουν τη δημόσια ευθύνη τους και η πολιτεία και τα πανεπιστήμια. Είναι προφανές ότι η συζήτηση για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό ζητούμενο.

*Οικονομολόγος, καθηγητής ΕΜΠ